

Jakso 5: Mikael Agricola ennen ja nyt

(tunnusmusiikki) (siniset sanat tekstissä on selitetty sanaselityksissä)

Tämä on *Kirjallisuuspodcast suomenoppijoille* ja minä olen Saija Pyhäniemi. Tässä jaksossa kuulemme aluksi Helsingin yliopiston Suomen kielen ja kulttuurin yliopistonlehtori, tutkija ja tietokirjailija Lari Kotilaista, joka kertoo kirjastaan *Kielen elämä. Suomen kieli eilisestä huomiseen*. Sen jälkeen keskustelemme kollegani Sari Päivärinteen kanssa *suomen kirjakielen isästä*, Mikael Agricolasta, ja esittelemme kaksi nykyromaania, jotka kumpikin ovat fiktioita Agricolan elämästä.

Tämän podcastin voit halutessasi lukea tekstinä Kielibuustin sivuilta. Siellä on myös sana- ja fraasilista sekä muuta aiheeseen liittyvää materiaalia.

Tervetuloa Lari Kotilainen podcastimme vieraaksi!

Kiitos. Ilo olla teidän vieraananne.

Kertoisitko näin alkuun hiukan itsestäsi?

Kyllä vain. Olen suomen kielen tutkija ja opettaja. Nykyään opetan kansainvälisiä opiskelijoita Helsingin yliopistossa. Olen myös kirjoittanut paljon suomen kielestä, sen menneisyydestä, tulevaisuudesta ja *ylipäänsä* kieleen liittyvistä hauskoista jutuista.

Tietokirjasi *Kielen elämä. Suomen kieli eilisestä huomiseen* ilmestyi vuonna 2016. Se esittelee suomen kielen historiaa *kantauralista* tähän päivään. Kertoisitko siitä vähän?

Joo. Halusin kirjoittaa *ikään kuin* suomen kielen *elämäkerran*. Missä kielemme on *seikkaillut* ja mitä *matkan varrella* on tapahtunut? Ja miten on mahdollista, että kielemme tulee *eri suunnasta* kuin geenimme?

Ajatus oli seurata kieltä koko matka *vuosituhansien takaa* 2000-luvulle. Aika moni ehkä *oudolta tuntuva* suomen kielen *piirre* saa selityksen kirjan sivuilla. Lisäksi halusin *kurkistaa* myös tulevaisuuteen: miltä suomi näyttää ja kuulostaa vaikkapa 50 vuoden kuluttua?

Kirjan voi lukea myös *selkokielisenä* versiona Hanna Männikkölahden *mukauttamana* (2022). Selkokirjan konkreettiset ja *elävät esimerkit* sanoista ja rakenteista *havainnollistavat* kielen kehitysvaiheita *helposti ymmärrettävässä muodossa*. Kertoisitko muutaman sanan myös tästä selkoversiosta?

Tietokirjoista on tehty aika vähän selkoversioita. Siksi olinkin todella iloinen, kun Hanna otti yhteyttä ja kysyi, voisiko kirjan selkokielistää. Lopputulos on minusta *mainio*: siinä kuvataan samat tapahtumat ja *kehityskulut*, mutta aika paljon lyhyemmässä ja selkeämmässä muodossa. Hanna *säilytti* esimerkiksi paljon eri aikojen sanoja, jotka ovat minusta aina olleet todella mielenkiintoisia. Nykyään me puhumme esimerkiksi *teatterista*, mutta Agricola käytti samasta asiasta sanoja *katseluspaikka* ja *näkypaikka*.

Selkoversio *sopii* kirjan *henkeen siinäkin mielessä*, että sinun kirjassasikin *arvostetaan* suomen kielen eri variaatioita.

Joo, kyllä näin voi sanoa.

No entä *olisiko* sinusta suomen kielen oppijan *syystä* tutustua kielihistoriaan? Jos kyllä, niin miksi?

Minusta kannattaa lukea suomeksi niistä asioista, jotka itseä kiinnostavat. Se on [motivoivinta](#). Mutta kyllä kielihistoriasta tietenkin löytyy aika paljon vastauksia *miksi*-kysymyksiin.

Tämän podcastin [varsinaisena](#) aiheena on Mikael Agricola. [Käsittelet](#) teoksessasi myös häntä. Voisitko kertoa, kuka hän oikeastaan oli ja miksi juuri häntä pidetään suomen kirjakielen isänä? Kirjassasi mainitset, että hän oli [aikansa standardien mukaan huippukoulutettu kosmopoliitti, eliittien eliittiä](#).

Kyllä kyllä. Agricolan aikoina koulutusta [oli tarjolla](#) aika [harvoille](#), mutta Mikael Agricola opiskeli vuosia, aina Saksassa asti. Hän oli selvästi erittäin [pätevä](#) kaveri, ja [etenikin urallaan](#) aina [piispaksi asti](#).

Nykyään me tietenkin muistamme Agricolan erityisesti suomen kirjakielen isänä. Hän ei siis tietenkään keksinyt suomen kieltä, eikä [varsinaisesti](#) ollut edes ensimmäinen, joka kirjoitti suomea. Hän kuitenkin teki suuren työn [systematisoimalla](#) suomen [oikeinkirjoitusta](#). Luultavasti Agricolan suurin [motivaattori](#) oli [käytäntö](#): hänen piti kehittää kieltä yksinkertaisesti siksi, että sai käännettyä ja julkaistua suomenkielisiä kirjoja [kirkon tarpeisiin](#).

Kiitos Lari vierailusta podcastissamme!

Lari jo kertoikin vähän Mikael Agricolasta, mutta Sarilta haluaisin kysyä, että mitä Agricolasta [oikeastaan varmuudella](#) tiedetään?

Tiedetään, että Mikael Agricola [oli syntynyt](#) Etelä-Suomesta, Pernajasta, mutta hänen tarkka syntymäaikansa [ei ole tiedossa](#). Agricolan [myöhempien vaiheiden perusteella](#) se [on sijoitettu](#) noin vuoteen 1510. Hänen perheestään ei myöskään ole kovin paljon tietoa. Tiedetään [ainoastaan](#), että hän oli naimisissa. Agricola kävi koulua Viipurissa ja Lari jo mainitsikin hänen opiskelunsa Saksassa sekä sen, että hän [toimi](#) Turun piispana. Tämän lisäksi Agricola tunnetaan myös [uskonpuhdistajana](#) eli [reformaattorina](#), hän siis toi luterilaisen uskon Suomeen. Ja tiedetään, että Agricola kuoli huhtikuussa vuonna 1557 matkalla Moskovasta Suomeen. Hänen kuolinpäiväänsä 9. huhtikuuta vietetään nykyään suomen kielen päivänä.

Tiedetäänkö hänen lapsuudestaan mitään?

Agricola oli jo poikana luultavasti hyvin [tiedonhaluinen](#) ja [erityisen lahjakas](#). Hänen ensimmäinen opettajansa, Pernajan [kirkkoherra](#), [sai](#) nimittäin [vanhemmat lähettämään](#) pojan 1510-luvun lopulla Viipuriin kouluun. Siihen [vaadittiin](#) lahjakkuuden lisäksi tuohon aikaan [varakkaita](#) vanhempia ja [oppineiden](#) miesten [suosituksia](#). Opiskelu oli vain [muutamien etuoikeus](#).

Oliko Agricola suomenkielinen?

Agricolan äidinkielestä [on esitetty](#) erilaisia [käsityksiä](#). Vanhoja [asiakirjoja](#) tutkimalla [on päätelty](#), että pääosin ruotsinkielisellä alueella on ollut Agricolan aikana jonkin verran myös suomenkielistä asutusta. Osa tutkijoista uskookin, että suomi oli Agricolan äidinkieli. Agricola käyttää kielessään sellaisia Lounais-Suomen [murrepiirteitä](#), jotka tutkijoiden mukaan osoittavat, että suomen kieli [on omaksuttu](#) jo lapsuudessa. Agricolan kielen [yleinen sujuvuus](#) ja [rikkaus tukevat](#) myös tätä [näkemystä](#).

Toisaalta [on arveltu](#), että Agricolan äidinkieli olisi ollut ruotsi, koska Pernaja oli 1500-luvulla hyvin ruotsinkielistä seutua ja vain [harvat](#) suomenkieliset perheet olivat niin rikkaita, että heillä olisi [ollut varaa](#) kouluttaa lapsiaan. Agricolan ruotsinkielisyyttä [tukee](#) sekin, että hän kirjoitti omistamansa [postillan](#) eli [saarnakirjan marginaaleihin](#) 45 ruotsinkielistä ja vain yhden suomenkielisen [reunahuomautuksen](#), kun hän selitti latinan kielen sanojen merkityksiä itselleen. On tietysti myös hyvin mahdollista, että hän oli kaksikielinen.

Mutta joka tapauksessa hänen täytyi tietysti osata hyvin suomea, eikö totta?

Kyllä, **ehdottomasti**. Agricola **tuntuu olleen** kielellisesti muutenkin hyvin lahjakas. Suomen ja ruotsin lisäksi Agricola osasi ainakin kreikkaa, latinaa ja saksaa. Ja Raamatun käännöstyössään hän **käytti mallinaan** kreikan-, latinan-, saksan- ja ruotsinkielisiä **Raamatun laitoksia**.

Entä miten Mikael Agricola päätyi Turun piispaksi ja kuninkaan valtuuttamaksi uskonpuhdistajaksi? Piispahan oli hyvin vaikutusvaltainen mies.

Koulun jälkeen Agricola pääsi 18-vuotiaana nuorukaisena Turun piispan sihteeriksi. Uskonpuhdistus **oli pantu** virallisesti **toimeen** Ruotsin **valtiopäivillä** jo vuotta aiemmin, ja Turussa Agricola kuulikin ensimmäistä kertaa Martti Lutherista ja hänen **opistaan**. Hänet lähetettiin opiskelemaan Saksaan Wittenbergin yliopistoon, jossa Martti Luther **vaikutti**. Agricola valmistui kolmen vuoden opintojen jälkeen keväällä 1539 maisteriksi ja palasi Turkuun. Luther oli kirjoittanut Agricolasta **suosituskirjeen** Ruotsin kuninkaalle, Kustaa Vaasalle, ja pian Agricola sitten valittiin Turun **katedraalikoulun** rehtoriksi. Agricola **hoiti virkaa** yhdeksän vuotta, perusti perheen ja kirjoitti samalla ahkerasti. Vuonna 1554 Kustaa Vaasa nimitti Mikael Agricolan Turun piispaksi.

Voitko vielä tarkentaa, mitä uskonpuhdistus merkitsi? Mikä oli luterilaisuuden tavoite?

Joo. Katolisella kirkolla oli erittäin suuri rooli **uskonnon harjoittamisessa**, eli kirkko toimi **välittäjänä** ihmisen ja jumalan välillä. Luterilaisuudessa puolestaan **korostettiin** jokaisen henkilökohtaista uskoa ja kirkon rooli oli **vähäisempi**. Lutherin **periaatteiden** mukaan kaikkien **oli kyettävä** lukemaan Raamattua ja muita uskonnollisia tekstejä omalla äidinkielellään. Samoin **jumalanpalvelusten** kieli haluttiin muuttaa latinasta kansan kielelle. Suomenkielisen uskonnollisen kirjallisuuden **luomisesta** tuli Mikael Agricolan elämäntyö.

Mitkä olivat Agricolan tärkeimmät teokset?

Ensimmäinen Agricolan suomenkielinen teos oli lukemisen ja kristinopin **perusteet** sisältänyt *Abckiria* (1543). Se **oli tarkoitettu ennen kaikkea** papeille. *Rucouskiria / Bibliasta* (1544) sisälsi nimensä mukaisesti rukouksia. Jumalanpalveluksia varten Agricola laati myös kaksi **kirkkokäsikirjaa**.

Agricola myös aloitti *Uuden testamentin* suomentamisen jo opiskellessaan Wittenbergissä ja käännös julkaistiin vuonna 1548. Agricolan tavoitteena oli kääntää koko Raamattu, mutta hän ei koskaan saanut **rahoitusta** tälle työlle ja käännöstyö **jäi kesken**. Hän suomensi kuitenkin osia Vanhasta testamentista.

Kirjoittiko tai käänsikö hän ainoastaan uskonnollisia tekstejä?

Agricola kirjoitti kirkkotekstien **ohella luettelon** vanhoista suomalaisista jumalista ja lyhyet selostukset eri jumalien merkityksestä ja roolista. Luettelo on kiinnostanut tutkijoita, sillä seuraavat **laajemmat** kansanuskon **kuvaukset** tehtiin vasta pari kolme vuosisataa myöhemmin. **Näin ollen** hän ikään kuin **vahingossa loi perustan** myös kansanuskon ja kansanrunouden tutkimukselle. Lisäksi hän kirjoitti muutamia **yksittäisiä** runoja sekä **esipuheita** teoksiinsa.

Agricola siis oli yksi ensimmäisistä, joka kirjoitti suomeksi. Miten hän työskenteli?

Yksittäisiä suomenkielisiä uskonnollisia tekstejä oli kyllä ilmestynyt jo aiemmin, mutta Agricolan tuotanto oli aikaisempaan verrattuna kuitenkin **huomattavan** laaja ja kielellisesti **taidokkaampi**. Hän myös keksi tai lainasi suomen kieleen **lukuisia** uusia sanoja. Noin 60 prosenttia hänen luomastaan sanastosta on yhä käytössä. Agricola **haki** suomen kielen kirjoitusasulle **mallia** ruotsista, saksasta ja latinasta, ja hänen teksteissään on **havaittavissa** näistä kielistä lainattuja piirteitä, kuten **vierasperäiset** lauserakenteet tai artikkelin käyttö: "Se Wsi Testamenti". Agricola myös käytti suomen kirjakelestä myöhemmin **hävinneitä** kirjaimia (b, c, w, x).

Arvostettiinkö hänen työtään silloin 1500-luvulla?

Agricola oli [todellinen](#) eurooppalainen [humanisti](#), jolla oli teologisen ja kielellisen harrastuksensa lisäksi laajat tiedot historiasta ja maantieteestä. Eli kyllä arvostettiin. Valitettavasti Mikael Agricola ja hänen työnsä unohdettiin melko pian, koska suomen kielen asema [heikkeni](#) 1600-luvulla. Ruotsi-Suomessa nimittäin elettiin seuraavat vuosisadat hyvin rauhatonta ja sotaista aikaa. [Suurmieheksi](#) hänet nostettiin vasta monta sataa vuotta myöhemmin 1800-luvulla Elias Lönnrotin, J. L. Runebergin ja J. V. Snellmanin [rinnalle](#), kun suomalainen nationalismi [oli voimakkaimmillaan](#).

Kaiken muun ohella Agricola toimi myös diplomaattisissa tehtävissä?

Kyllä. Tuohon aikaan ruotsalaisten ja venäläisten väliset [rajariidat](#) olivat [jatkuvia](#), ja niinpä kuningas Kustaa Vaasa yritti [saada rauhan aikaan](#) lähettämällä vuonna 1557 Moskovaan [rauhanneuvotteluvaltuuskunnan](#), johon Agricolakin kuului. Paluumatkalla Agricola sai sitten [sairauskohtauksen](#), johon hän kuoli.

Agricolalla oli todella [vaiherikas](#) ja mielenkiintoinen elämä, joka [on innoittanut](#) kahta nykykirjailijaa kirjoittamaan [fiktiivisen](#) romaanin hänen elämästään. Nämä romaanit ovat ilmestyneet [sattumalta](#) samana vuonna 2021. Toinen on kirjailija Jari Tervon *Pääskyt talvehtivat järvenpohjassa* ja toinen Roope Lipastin *Mikaelin kirja*. Kertoisitko, Sari, hiukan niistä?

Joo, voisin aluksi sanoa muutaman sanan Jari Tervon romaanista *Pääskyt talvehtivat järvenpohjassa*. Romaani [jakautuu](#) neljään jaksoon, joista jokainen keskittyy johonkin tärkeään vaiheeseen Agricolan elämässä. [Kerronnan näkökulma](#) on useimmiten Agricolan tai hänen ystävänsä Petrus Paljaspään. Romaani [perustuu](#) tositapahtumiin [niiltä osin](#) kuin ne ovat tiedossa, mutta muuten se on fiktiota.

Osaatko sanoa, mikä kirjassa on totta, mikä keksittyä?

Fiktiota on esimerkiksi se, että romaanin Agricolalla on kaksi suurta salaisuutta, joista [virallinen](#) historiankirjoitus ei tiedä mitään. Ensimmäinen salaisuus on, että hänellä on [kaatumatauti](#) eli [epilepsia](#). Toinen salaisuus on [ideologinen](#): Agricola nimittäin uskoo, että Jumala on nainen. Nämä molemmat salaisuudet [estäisivät pappina toimimisen](#), jos ne [tulisivat julki](#).

Mehän emme tiedä kovin paljon esimerkiksi Agricolan lapsuudesta, emme edes hänen [tarkkaa](#) syntymävuottaan tai äitinsä nimeä. Onko romaanissa kuitenkin kuvattu myös Agricolan lapsuutta?

Pääskyt talvehtivat järvenpohjassa -romaanin alkaa tosiaan Mikaelin lapsuudesta. Eletään 1500-luvun alkua ja Mikael on varakkaan talonpojan poika. Romaanin Mikael alkaa noin kymmenenvuotiaana [kirjoittaa ylös](#) kuulemiaan sanoja. Hän miettii uskonnon ja sanojen merkitystä ja on muutenkin [mietiskelevä](#) ja [pikkuvanha](#) lapsi. Vähän vanhempana Mikael ja hänen ystävänsä Petrus matkustavat Viipuriin kouluun. Siellä he opiskelevat [retoriikkaa](#), musiikkia, logiikkaa ja latinaa. Viipurissa Mikael [ottaa käyttöönsä](#) sukunimen Agricola, joka [viittaa](#) hänen talonpoikaiseen [taustaansa](#). Myöhemmin pojat jatkavat opintoja Turussa, missä Agricola sitten [luo uransa](#) kääntäjänä, uskonpuhdistajana, katedraalikoulun rehtorina ja lopuksi Turun piispana.

Onko jokin näistä neljästä kirjan jaksosta sinun suosikkisi?

Romaanin viimeinen jakso on minun mielestäni erityisen [onnistunut](#). Siinä kerrotaan, kuinka Ruotsin kuningas Kustaa Vaasa lähettää Mikaelin Moskovaan rajariitoja [ratkaisemaan](#). Rahanneuvottelut Moskovassa on kuvattu erityisen dramaattisesti ja jännittävästi. Kotimatalla Agricola [tekee tiliä](#) elämästään vaimolleen kirjoittamissaan kirjeissä. Matka päättyy [ikävästi](#), kun hän tosiaan kuolee matkalla kotiin.

Voisitko suositella tätä kirjaa myös suomen kielen oppijoille?

Pääskyt talvehtivat järvenpohjassa on historiaa [todenmukaisesti kuvaava](#) teos, jossa suomen kielen kehityksen lisäksi lukija saa tietoa myös kristinuskon ja luterilaisuuden [leviämisestä](#) Suomessa. Tervo käyttää [vanhahtavaa](#) kieltä, jonka [kaltaista](#) murretta on puhuttu 1500-luvulla Agricolan kotikylässä. Tämä tekee tarinasta kiinnostavan myös kielellisesti, mutta voi olla hiukan [haasteellista](#) luettavaa juuri tämän takia. Ehdottomasti suosittelen, mutta kannattaa varata aikaa kirjan lukemiseen. Itsekin luin kirjan [vähitellen](#), pieninä [annoksina](#).

Lukisitko vielä jonkin lyhyen sitaatin romaanista?

Joo, mielelläni. Tässä pieni [katkelma](#), jossa hienosti kuvataan kielen, kirjoituksen ja myös lukutaidon merkitystä:

Tätä tahdoin: suomenkieliset voisivat puhua ja kirjoittaa niistä asioista, joista kaikki sivistyskansat keskustelevat. Kuvata ihmistä. Kuvata maailmaa. Kuvata mitä sijaitsee sisällämme ja mitä ulkopuolella. Miksi me täällä vaellamme? Mistä me iloitsimme? Miksi lyömme toisiimme haavoja? Että tajuaisimme, että emme ole [ainutkertaisia](#). Toiset ajattelevat ja tuntevat niin kuin me. Emme olisi yksin.

Entä toinen kirja, Roope Lipastin *Mikaelin kirja*? Miten se eroaa Tervon kirjasta?

Roope Lipasti keskittyy romaanissaan vain Agricolan [viimeisiin vaiheisiin](#) diplomaattina. [Joka toisessa luvussa](#) kerrotaan hänen rauhanneuvottelumatkastaan Moskovaan ja [joka toisessa](#) Mikaelin vaimon Birgitan elämästä samaan aikaan Turussa. Birgitan tarina on [kokonaisuudessaan](#) kirjailijan keksimä. [Hänestähän ei](#) oikeasti [tiedetä](#) juuri mitään. Lipasti kirjoittaa [jälkisanoina](#), että rauhanneuvotteluihin liittyvät asiat ovat [pääpiirteissään totuudenmukaisia](#), mutta Agricolasta ja tämän persoonasta hän toteaa [pilke silmäkulmassaan](#), että ”kerrotut asiat [pitävät paikkansa](#) paitsi ne, jotka eivät pidä”.

Lipastihan on romaanissaan myös [ottanut esiin](#) Agricolan kiinnostuksen kansanrunoihin melko hausalla tavalla, eikö totta?

Joo. *Mikaelin kirjassa* tuodaan tosiaan esiin aika hausvasti kansanuskon ja kristinuskon [rinnakkainelo](#), josta jo viime podcastissa puhuimme. Lipastin romaanissa Agricola esimerkiksi [piilottaa](#) salaisia papereita käsikirjoitustensa [joukkoon](#). Näihin papereihin Agricola on kirjoittanut muistiin vanhoja [loitsuja](#). Loitsut, kansanrunot ja vanha kansanusko kiinnostavat häntä [vähintään](#) yhtä paljon kuin rukoukset. Nämä salaiset paperit on löytänyt myös Birgitta, joka yrittää näiden [loitsujen avulla](#) salaa [parantaa](#) sairasta äitiään.

Sanoisitko vielä muutaman sanan Birgitasta tässä romaanissa?

Mielestäni Birgitan ja hänen elämänsä kuvauksessa Lipasti onnistuu jopa paremmin kuin varsinaisen päähenkilön kuvauksessa. [Birgitan kautta avautuu näkymä](#) 1500-luvun Turkuun ja turkulaiseen [elämänmenoon](#). Piispan [rouvahan](#) on ollut oman aikansa [ykkösnainen](#), kaupungin tunnetuin nainen, jonka elämää on seurattu tarkasti. Kirjailija on Birgittaa [kuvatessaan](#) päässyt vapaasti ”[irrottelemaan](#)”, koska [jälkipolville ei ole jäänyt](#) Birgitasta mitään muita tietoja kuin nimi.

Olisi mukava kuulla lyhyt sitaatti tästäkin romaanista!

[Mieleeni on jäänyt](#) erityisesti kohta, jossa kuvataan, miltä Agricolasta on tuntunut suomen kirjakieltä luodessaan:

”Paras hetki on juuri ennen kuin sulka koskee paperia ja kaikki on mahdollista. Kun ei millään malttaisi odottaa, että käsi, tuo hidas väytys, saa kirjaimet ylös niin kuin mieli on ne jo ajat sitten ajatellut ja käsenyt Ehei! Siihen käsi ei ole kyllin nopea, ja kohta alkaa kompurointi, kun mikään ei ojennukaan niin kauniisti kuin oli kuvitellut ja haaveillut.”

Tuo teksti tosiaan kuvaa hyvin kirjoittamisen tuskaa. Luulenpa, että moni nykykirjailija tai kuka tahansa kirjoittamisen ammattilainen tunnistaa Agricolan samanaikaisen innostuksen ja ahdistuksen.

Juuri näin.

Kiitos Sari jälleen kiintoisasta keskustelusta. Kiitokset myös Lari Kotilaiselle vierailusta! Ja kuulijat, muistakaa, että tämä podcast on tekstiversiona Kielibuustin sivustolla. Sieltä löytyy myös tähän podcastiin liittyvää lisämateriaalia.

Seuraavassa podcastissa aiheenamme on nykyromaanit, joiden tapahtumat sijoittuvat Ruotsin vallan aikaan.

Kuullaan taas!

Tunnusmusiikki

Lisämateriaaleja aiheesta:

Kolmiosainen dokumenttielokuva Mikael Agricolan elämästä Yle Areenassa: [Agricolan jalanjäljillä](#)

©2024 Helsingin yliopisto

Kirjallisuuspodcast edistyneille suomen oppijoille, tammikuu 2024, jonka tuottaja on Helsingin yliopisto, ja tekijät ovat Sari Päivärinne ja Saija Pyhäniemi, on lisensoitu [Creative Commons Nimeä-EiMuutoksia 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä](#). Materiaali on saatavilla osoitteessa [kielibuusti.fi](#).